

Назъм Хикмет

Животът е хубав

© Nazim Hikmet, Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim (1967)
© Kalem Literary Agency

The book is published with support of TEDA Project.

© Издателство „Слънце“, 2015 г.
© Хубавинка Филипова, преводач, 2015 г.
© Вихра Стоева, художник, 2015 г.

ISBN 978-954-742-208-7

Назъм Хикмет

Животът
е хубав

Издателство „Слънце“

Основано 1937 г.

София, 2015 г.

ПОРЕДИЦА „МАГИЯТА НА БОСФОРА“

ЗАБРАНЕНИЯТ ПЛОД

Халид Зия Ушаклъгил

ХЮМЕЙРА

Нашиде Гьокбугак

РАЗБИТ ЖИВОТ

Халид Зия Ушаклъгил

СЪДБАТА НА АТИЕ

Нашиде Гьокбугак

СИНЬО И ЧЕРНО

Халид Зия Ушаклъгил

ОГНЕНА НОЩ

Решат Нури

КЛЕЙМОТО

Решат Нури

ГНЕЗДОТО НА ОКАЯНИТЕ

Решат Нури

ЖИВОТЪТ Е ХУБАВ

Назъм Хикмет

ОЧАКВАЙТЕ:

ПОСЛЕДНОТО УБЕЖИЩЕ

Решат Нури

СЪДЪРЖАНИЕ

Романтците	7
Начало	9
Шестата черта	37
Седмата черта	42
Четиринадесетата черта.....	56
Петнадесетата черта	82
Шестнадесетата черта.....	83
Двадесетата черта	101
Двадесет и първата черта.....	103
Двадесет и втората черта.....	107
Двадесет и третата черта	145
Двадесет и четвъртата черта.....	163
Краят на двадесет и четвъртата черта в Измир.....	173
Седмата черта във вилата на Анушка	175
Първата черта в Дирекция на полицията	179
Двадесет и петата черта в Измир.....	190
Десетата черта във вилата на Анушка	192
Краят на двадесет и петата черта в Измир.....	198
Чертите в истанбулската Дирекция на полицията....	200
Двадесет и осмата черта в Измир	205
Четиринадесетата черта във вилата на Анушка	206
Двадесет и деветата черта в Измир.....	211
Чертите в истанбулската Дирекция на полицията....	213
Знакът за умножение	216
В Истанбул, на трамвайната спирка в Еминьоню	216
Във влака	218
Моите гости	222

*Романтиците**

Автобиографичният роман „Животът е хубав“, написан от Назъм Хикмет (1902—1963) през последните години от живота му, един от най-ранните и значителните „европейски романи“ в моята родина, доколкото чрез космополитния характер на неговите протагонисти хоризонтът не се ограничава до националните проблеми на Турция. Книгата се отнася по-скоро до търсенето на основните ценности в живота. За първи път видях романа през 1964 г., когато баща ми го донесе от пътуването си в Париж. По онова време книгите на Назъм Хикмет почти не се появяваха в Турция. През 1950 г., след 12 години в затвора, авторът беше освободен в рамките на обща амнистия и скоро след това замина за Москва, за да се опази от неумолимия натиск на турската държава. За заглавие на книгата си Хикмет бил избрал жизнеутвърждаващия вик „Животът е хубав“, но Луи Арагон, който написал предговора към френското издание, избрал ново заглавие, разбира се, със съгласието на автора — „Романтиците“. Под това заглавие бе публикуван и немският превод. Според мен то подхожда на утопичните представи на комунизма по онова време, които за днешния читател са твърде оптимистични, да не кажа наивни. Заглавието разкрива и нещо от нетърпението, с което младите герои (повечето от тях накрая влизат в затвора и са изтезавани) очакват бъдещия си прекрасен живот в комунизма.

Ахмед, главният герой на романа също като Назъм Хикмет не обича да се мие и къпе и през двайсетте години пребивава ту в Истанбул и Анатолия, ту в Москва, — е

* Статията на Орхан Памук е публикувана в DIE ZEIT ONLINE – електронно издание на вестник DIE ZEIT, на 30 юли 2012 г. Преводът в настоящето издание е на Ваня Пенева– Бел. ред.

комунист и накрая е принуден да се скрие в една колиба в Измир, за да избегне преследванията на тайните служби. Едно улично куче го ухапва и той се страхува, че се е заразил с бяс. Изчаква в колибата 40-дневния инкубационен период и през това време се връща назад в живота си. Живеейки в постоянен страх, че го преследват цивилни полицаи, той се превръща във внимателен наблюдател на най-гребните детайли на всекидневието.

За разлика от повечето реалистични политически романи от онази епоха действието в „Животът е хубав“ в никакъв случай не протича в едно измерение. Има много „прескачания“ на времето и мястото. Начално училище в Болу, Турция, политическа дискусия в бирария на известната московска улица „Арбат“, летен ген по празните истанбулски улици, затворът на площад „Султан Ахмед“, политически затворник, заключен в тоалетната на военен кораб, мъж, който продава политически вестник на известния истанбулски мост Галата и изведнъж изпитва срам. Отделни сцени, които се преливат една в друга и чрез прости чък език, с кратки, все едно нахвърляни с четка изречения, създават общото впечатление за едно съвършено лирическо стихотворение, излязло изпод перото на страдащ, но убеден в красотата на живота поет.

Читателят остава възхитен — и убеден, че човек трябва много да обича живота, за да представи всекидневието по такъв начин. И че май трябва дълго да си бил в затвора, за да обичаш живота така силно.

Орхан Памук

Прислужницата го въведе в преддверието с каменна настилка – тя вървеше отпред, Ахмед след нея. Просторно, сумрачно, прохладно преддверие. „Защо ли това момиче стъпва на пръсти? Да не е болен някой? Виж ти, и аз така ходя. По дяволите, като че ли ме е страх да не събудя някого.“

И Ахмед започна да потропва по плочите с налчетата на токовете. Напук!

Влязоха в просторна гостна. Вътре беше по-сумрачно и от преддверието.

– Да почакате малко, нареди господинът. Обядват.

Ахмед се отпусна в един от фотьойлите – тежки, облечени в ленени калъфи. „Знам какво има под калъфите – позлатена дърворезба, червен плюш. Като фотьойлите на дядо ми от вилата в Юскюдар*.“

Стената отдясно – хладилна витрина, трапезарията им е зад нея. „А съм гладен, толкова гладен!“ Гладът на Ахмед се усилва все повече и повече, не толкова от ухаанията на ястията, колкото от трополенето на вилиците и ножовете. Отсреща – орехов бюфет с едно, две, три, четири... с пет чекмеджета. „Гледам се в огледалото му и ту затварям, ту отварям очи. Чеша се по носа. Подръпвам модерно подстриганите си мустаци с увиснали към брадата изгънени връхчета – дявол да го вземе, ако кажа, че са като гайтани, дали няма да излезе самохвалство.“

– Добре сте дошли, синко Ахмед бей!

– Добре сте заварили, свако!

Шукрю бей е слаб и висок, с прошарена коса.

Последния път Ахмед и Шукрю бей се видяха в Москва преди две години, през зимата на 1923-та. Пристигнал

* Квартал в Истанбул, на Босфора. – Бел. ред.

Шукрю бей в Москва по негови си килимарски работи, задържали го, кой знае защо, той им казал, че е близък роднина на Ахмед, който по това време е студент в тамошния университет. Една вечер, около седем часа, от ЧК* звънят по телефона на Ахмед. „Да – казах, – роднина ми е. Да, от някогашните младотурци, революционери на „Единение и прогрес“. Не е агент. Не мисля. Гарантирам за него.“ След час докараха Шукрю бей в стаята на Ахмед. „С пари назаем бях спретнал приказна трапеза, като започнеш от черния хайвер и стигнеш до водката. Шукрю бей си хапна, пийна и заяви: „Ахмед бей, синко, докато съм жив, няма да забравя добрината ви“.

– Как си, мой малък Ахмед?

– Благодаря, лельо, добре съм!

„Леля Джемиле още е красива. Такава красота, дяволска, ако въобще може да има красив женски дявол. Като дете бях влюбен в нея. Тя все още разказва как ме притискала между коленете си, за да ме изкъпе в банята на дядовата вила в Юскюдар – тогава съм бил едва тригодишен, но и сега се изчервявам.“

– Синко Ахмед бей – поизкашля се Шукрю бей, – дано въпросът ми не ти прозвучи нетактично, но по какъв повод пристигнахте в Измир?

– Мисля, че мога да си намеря някаква работа, свако. Някаква работа, каквато мога да върша. Каквато и да е... В Истанбул вече няма начин да се намери.

Шукрю бей се позакашля.

„Знам какво ще каже.“

– Честна дума, синко Ахмед бей, не съм забравил добрината ви.

* ЧК – Съкращение на Чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией, саботажем и спекуляцией (Извънредна комисия по борба с контрреволюцията, саботажа и спекулата) – съветска организация за държавна сигурност от 1917 до 1922 г. – Бел.ред.

„Направи нещо неочаквано – отиде до прозореца вдясно, даде ми знак да отида и аз при него, открехна лекичко спуснатата завеса. През клоните на окъпаната в слънце магнолия, зад оградата на градината се вижда улицата.“

– Вижте оня човек, дето клечи на ъгъла отсреща. Просяка. Агент е, говедото! Следят ме. Онези не оставят свако ти на мира, Ахмед бей. Оттеглих се изцяло от политиката, но още вървят по петите ми. Върнете се в Истанбул, синко. Поне малко да се успокои обстановката и ще ви съобщя. Ако нямате пари за връщане, аз ще ви дам. Длъжник съм ви от Москва.

– Имам пари.

– Не ви ли закриха вестниците?

– Закриха ги.

– Започнаха ли да ви следят и вас?

– Не.

– Имат вашата снимка в тукашната полиция.

– Не мисля.

– Имат я, имат я. Ако разберат, че сте идвали, изгоряхме и двамата. Ще следят и вашите, ще ги следят. И мен ще ме предадат на Съда на независимостта. Ще ме дадат под съд!

Навън, пред входната врата, Ахмед примижа, блестеше му в очите. Тръгна наляво, за да не мине покрай просяка на ъгъла. „Дали наистина този тип е агент? Или Шукрю бей си го измисли, за да ме разкара от главата си?“

Тръгна по нанадолнището. Сред маранята на знойния слънчев ден, зад спуснатите жалюзи, по магнолиите, по керемидите на този богаташки измирски квартал не се мяркаше жива душа, само там, в отсрещната падина, се мержелееше градът, прострян надлъж и нашир, застинал в сумрака, затворен. Откъде ли се влиза в този дол? И откъде ли се излиза към морето? В тези води през 1919

година пусна котва гръцката флота. На този бряг гръцката армия по заповед на Англия стъпи върху анадолска земя, овърша всичко и пак оттук по време на горещините през 1922 се изсипа в морето, оставяйки подире си опожарения град. От птичи поглед пожарищата изглеждат хаотично скупчени на отделни места. Ахмед си представи турския конник, влизащ в Измир през пламтящите пожари. Кой знае защо, един-единствен конник и кой знае защо, конникът е от селата край Адана. Защо ли от селата край Адана? В едната му ръка – аленото знаме, в другата – оголена сабя... Къде ли е сега, през 1925 година, конникът, който в най-горещите дни на 1922 пръв влезе в Измир? С какво ли се занимава? В чифлика на кой ли бей е аргатин? Или е дървосекач? Ами гръцките комунисти? Няма осъдени на смърт чрез разстрел, задето са призовавали гръцката армия на бунт, те лежат в земята на Анадола редом до войниците турчета, други са хвърлени по затворите. Дали са още зад телените мрежи на някой гръцки остров?

Ахмед се спусна до края на пътя. Влезе в едно кафене отгатък крайбрежната улица. Поръча си кашкавал, симид, чай, наргиле. „Казах им на нашите, че Шукрю бей ще гледа да ме отпрати. Ама не, все пак да съм отидел да видя: Свако ти ще ти намери работа. Е, намери ми! Трябвало докрай да се възползваме от легалните възможности. Възползвахме се! Дано поне нашичкият, свако ми Шукрю бей, не ме издаде в полицията!“ Пак си поръча кашкавал. Помоли келнера, който му донесе наргилето, за още чай. „Като нищо ще им съобщи! Ще телефонира. Нали го насметоха заради миналото му. Шукрю бей наистина е на първо мястото в списъка.“ Ахмед беше пушил наргиле два пъти през живота си, в Истанбул. Чувал бе, че ако не си му свикнал, измирското наргиле те блъсва направо в главата. И наистина, зави му се свят. Стисна очи. От мрака изплува и го

озари една слънчева Златокоска. „Здравей, Анушка!“ Нещо го бодна в гърдите, отляво, като нож. Отвори очи. „Сбогом, Анушка!“ Влезе някакъв човек. Огледа навред, сякаш търсеше някого. Седна на масата отляво. „Втренчил се е в мен изпод подутите си, полуотворени клепачи.“ Мъжът си изпи кафето, стана и излезе. „Без малко щях да попитам келнера кой е онзи, дето седеше на масата отляво.“

Ахмед излезе от кафенето. Вече преваляше следобед, но над каменните настилки на Измир още трептеше маранята на знойния ден.

През едно от опожарените пустеещи места Ахмед най-неочаквано се озова до морето. Пусто, голо море. И пожарището пусто и голо. „И аз се озовах при тях съвсем разголен. Следят ме.“

Кривна по вътрешните улици. Влезе в една квартална джамия. Млад мъж, облечен в дрипи, сляп и с двете очи, се клатушкаше на колене пред мимбара* и четеше текстове от Корана. Босите му крака – съвсем чисти, с мазоли по стъпалата.

Ахмед седна, подпря глава на стената.

Като бебе дядо му го приспиваше с „Месневи“**, вместо да му пее песнички.

„Като завърших лица и напуснах пансиона – а там бях принуден да правя намаз и да постя, – аз се отказах и от намаза, и от постите. И Корана никога не можах да прочета както трябва. Вместо да ми помагат, чертичките под и над буквите, както и знаците за удвояване, само ме объркваха още повече. Но бях вярващ. По-точно, не се бях замислял

* Мимбар (ар.) – Амвонът в джамията, откъдето ходжата изнася проповедите. – Бел. прев.

** Творба на Мевляна Джеляледин Руми, посветена на духовните търсения и нравственото извисяване. – Бел. ред.

по въпроса, може ли Аллах изобщо да не съществува. После един ден ми мина през ум, че вярващият човек прави добро не защото го има или го няма Аллах, а защото очаква награда, иска му се да влезе в рая, да постигне безсмъртие и се пази да не стори грях поради страха от ада. Тази липса на свобода, този егоизъм на религиозния човек така ме смая, все едно никога не съм бил вярващ.“

От този ден насетне Ахмед се постара да върши всяко нещо, без да се стреми към награда и без да се плаши от наказание. „Една от причините да се отърся лесно от Бога е тази, че видях и разгадах анадолския представител на вярата в процеса на работата му. Този човек не приличаше нито на дядо ми мевлевията, нито на учителя ни от пансиона, който с вратовръзка и пенсне ни преподаваше религия, нито дори на нашия имамин от кварталната джамия в Юскюдар, такъв върл почитател на поговорките. Този човек беше същият като змея от приказките, който седял при чешмата и не пускал водата. Чрез невежество, суеверие, двуличие и противопоставяне той развяваше наоколо знамето на мракобесието и терора.“

Както си седеше, с глава, облежната на стената, Ахмед заспа. Събуди се. Погледна си часовника. В джамията беше станало съвсем тъмно. Влязоха трима старци. Може би заради белите бради или заради наметките им, целите в кръпки, насложени една върху друга, те си приличаха като близнаци. Слепият хафъз още четеше Корана. „По дяволите, толкова ми е мъчно!“

Послушай неят как мълви,
Оплаква нашата раздяла...***

Излезе навън. Спря се на светло под фенера пред дво-

* Старинен дървен музикален инструмент, подобен на кавал. – Бел. ред.

** Двустипшие от Мевляна Джеляледин Руми – персийски поет и мистик. – Бел. прев.

ра на джамията. На прага му клечеше някакъв човек. Приличаше на просяка, който му показва Шукрю бей. „А може и да не прилича. Излиза, че непрекъснато са ме следили...“ Мина покрай просяка. „Значи, още щом съм си тръгнал, Шукрю бей... Само че, може да не ме е издал Шукрю бей, а она сам да се е лепнал подире ми.“

Сутринта Исмаил добре му бе обяснил къде ще се срещнат вечерта. На Ахмед все му се струваше, че някой върви подире му. Щеше да е глупаво да се обърне, за да види. Ядоса се, че сърцето му се раздумка така. На ъгъла внезапно спря. Обърна се назад. Нямаше никого. През решетките на прозорците на околните къщи се процеждаха снопове светлина, които подчертаваха още по-ярко пълното безлюдие наоколо. Зави наляво. „По дяволите! Дали успях да праметна она тип, или ме гони някаква хипохондрия!“

* * *

Исмаил седеше на долното стъпало от останките на някакво каменно стълбище и пушеше, скрил цигарата си в шепи. Тръгнаха. Луната изгря. Тясната уличка криволичеше и се провираше самотно между почернелите дървени къщи, повечето традиционни, с издадени еркери. Безмълвие, самота. „Аз съм малка рибка. Ето, същото такова усещане ме обсеби, когато пак на лунна светлина слязох от един тъмен влак и тръгнах да бродя из неизвестния, непознатия Харков.“

Напуснаха пределите на града. В безмълвието на лунната нощ изплува бумтене на мотор – дум, дум! „Разтревожих се. Вървахме по едно прашно шосе. Не се мяркаше нито къща, нито дърво. Стигнахме до подножието на голия хълм отдясно. Бумтенето на мотора се засили. По склона на хълма – самотна каменна къщурка. Без прозорци.“

– Какъв е този мотор, Исмаиле?

– Вадят вода, денонощно. По-нататък е, на един час път.

Исмаил свали грамадния катинар от дървената врата на къщурката. Запали газената лампа. Ахмед седна на едното от двете походни легла.

– Сякаш си знаел, че ще дойда.

– Едното остана от Зия.

Подът бе пръстен. Исмаил извади от шкафа хляб, сирене, домати, краставица, сол и шише с вода.

– Исмаиле, сигурен ли си, че не са ни проследили?

– Ония да не са духове бе, брат, всякак щяхме да ги усетим.

Ахмед стана, захапа краставица от единия ѝ край. Потупа пода с крак:

– Добре, че под пръстта няма камъни.

– Че защо да има камъни бе, брат? Има и лопата, и мотика, останаха от Зия. Ще ти донеса едно по едно дъски, тесла, каквото речеш.

– Никой не знае, че ще остана при теб, нали?

– И на другарите даже не съм казал, че пристигаш. – Исмаил започна бавно-бавно да се разсъблича. – Аз ще ти прибера куфара от багажното, ти не се мяркай много-много из града.

Остана по долни гащи от американ, вързани на крачолите, и по риза с изпокъсани копчета. Очертаха се големите му ръце, пролича си колко е мургав, колко е млад.

Ахмед отново тропна с крак да провери пода.

– Утре ще меря, ще изчислявам, ще нахвърля някаква скица.

– Според мен и на дълбочина, и на широчина не трябва да е под два метра. Нахвърляй някаква скица с молив.

– Твоята фабрика далече ли е оттук?

– Ами, на един час път. Ставам призори. – Исмаил

нави будилника със звънец, по-голям и от него. – Остана от Зия – каза той и мушна часовника под възглавницата си: – За да не те събудя.

Ахмед започна да се съблича. Исмаил придърпа одеялото чак до брадата си.

– В шкафа има чай, захар... Ахмед, газовата печка е в тъгъла. Остана от Зия. А сега духни тази лампа.

– Да затворя ли вратата?

– Ако можеш да спиш на луна, не я затваряй. Да влиза чист въздух... Зия не можеше да заспива.

Ахмед се съблече по къси долни гащи и потник.

Острият мъх на одеялото се търка в брадата на Исмаил. Тринадесет години по-късно, през 1938, ще държат Исмаил цели шест месеца в карцера на анкарския военен затвор. Карцерът е каменно помещение. На прозореца има желязна решетка, стъкла обаче няма. Снегът влиза вътре. И подът е циментов. Исмаил ще си спомня за тази нощ, за стържещото по брадата му одеяло. И за това, че Ахмед изобщо не загаси лампата.

– Намали фитила бе, Ахмед!

Ахмед духна лампата и я изгаси, без да прибере фитила.

През отворената врата нахлуваше лунна светлина. Исмаил изтънко похъркваше. А моторът думкаше ли, думкаше.

Ахмед се обърна надясно, наляво, стисна колкото може по-силно очи, после ги отвори широко. Надигна се и седна в леглото. Луната блестеше с пълна сила в лицето му. Моторът бумтеше ли, бумтеше. „И в Юскюдар, във вилата, сядах в леглото си със свито сърце и се вслушвах в бумтенето на корабите, с което те раздираха нощите и поемаха през морето на безкрайни далечни пътешествия.“ Стана, извади от джоба на метнатия си върху тръстикова та-

буретка панталон пакет цигари и кибрит. Малко остана pistolетът да се изхлузи от задния му джоб. „По дяволи-те, не мога да стрелям с него, ама пак го нося!“ Седна на прага. Запали си цигара. Там, долу, пълзеше настръхнало-то под бумтежа на мотора шосе.

„Седя и от време на време вдигам глава да погледна синеокото момиче отсреща – и то сортира картофи като мен. Наближава обед. Навън снегът засипва Москва, но в кухнята на Университета е топличко. Защо това момиче отсреща не сваля шала от главата и раменете си? Отляво е моят професор по политикономия; отдясно – иранецът Хюсеинзаде, студент; до него – китаецът Си Я У, и той е студент; до него – съпругата на ректора на Университета, същински пандишпан, замесен с повечко яйца и сода; до нея – един, когото не познавам, руснак ще да е, личи си по носа му; до него – синеокото момиче, към което поглеждам; до нея – Петросян, секретарят на Университетската партийна организация, със закопчана до брадата риза и значка „Червено знаме“ отпред, на гърдите; всичките сме дежурни по кухня, насядали сме в кръг на дървените пейки край една грамадна кофа. Вадим от чувалите картофи, кой от кой по-безформен и кален, дявол да ги вземе, сортираме ги и ги пускаме в кофата. От време на време двама души отнасят кофата до едно напълнено с вода корито и ги изсипват в него.

– Ти си на ред, Ахмед!

Станах.

– И ти, Анушка!

Изправи се. Височка била. Залепихме се за кофата – тя за едната дръжка, аз за другата. Не можах да видя как изглеждат краката ѝ. Беше обута с валенки. Изсипахме

кофата в коритото. Изми си ръцете на чешмата. Дълги бели пръсти, пухкави ръце.

– Нали пак ще се изцапат, Анушка?

Не ми отговори.

– В канцеларията ли работиш?

– Защо сме на „ти“?

Към старите партийци, особено към интелигентните руснаци, се обръщах на „вие“. Но ние, младежите в Университета, си говорехме на „ти“, независимо дали се познавахме, или не.

– Ясно, ти си бивша аристократка! – възмутих се аз.

– И вие не ми приличате много-много на пролетарий...

На обед потърсих Анушка в столовата, но не я открих. Това не ми попречи да омета постната зелена чорба, в която надробих черния хляб. Със същата лакомия изпих топлата мътна течност, наречена чай.

Призори снегът заваля над Москва обилно, на парцали, надвечер спря, а с настъпването на нощта отново започна да се сипе, този път ситно-ситно. Днес давам дежурство след дежурство. Покатерил съм се върху сандъците със сушена риба на паркиралия в университетския двор камион. Камионът дойде късно, не успяхме да го разтоварим. Краката ми се вкочаняват във войнишките обувки. Трябва да слеза, да се поразтъпча по снега. Така и направих. Слязох. Поразтъпках се. Постоплих се. От двора се вижда кулата на манастира „Страстной“*. Мина някакъв казак. Странният му калпак – целият в сняг. Ве-

* Женски манастир, съхранявал ценни икони и реликви. Две години след Октомврийската революция в килиите му е настанен Военният комисариат. През юни 1924 г. там живеят 204 монахини и студенти от Комунистическия университет за трудещите се от Изтока. В началото на 1929 г. манастирът е превърнат в Централен антирелигиозен музей, а през 1937 г. е разрушен. Днес на неговото място се намира паметникът на Пушкин, а някогашният булевард „Страстной“ е преименуван на „Пушкински“. – Бел. прев.

роятно е от непманските казаци. Личат си по кожусите, по калпаците. Със сигурност по време на дежурство не се пее, но отвътре ми напират да закрепя с цяло гърло марша на Будьони: „Дайош, Варшава! Дайош, Берлин! – Подай ръка, Варшава! Подай ръка, Берлин!“ Сигурно е заради пушката, която стискам здраво в ръце, или заради непманите. Погледнах към булевард „Страстной“. Чезнеше в далечината, побелял от сняг. Усетих нечие присъствие. Осени ме най-неправдоподобната мисъл: да не би да е Анушка! Обърнах се. Под светлината на фенера, съвсем до мен, стои значи едно безпризорно момче, от децата, които си нямат нищо и никого. Цялото в парцали – от глава до пети. Очите му – жадни за залък хляб, светят върху мръсното до неузнаваемост лице. Нослето му е зачервено. Я има, я няма дванайсетина години.

– Здравей, чичко!

– Здравей!

– Мирише на риба, чичко!

– Може би.

– С риба ли е натоварен камионът?

– С риба.

– Отдавна ли си на пост, чичко?

– Отдавна.

– Мирише на риба.

– Може и да мирише.

– Дай ми една риба, чичко, става ли?

– Не може.

– Гладен съм.

– Днес не успя ли да свиеш нещо?

– Една чантичка. Празна.

– Вас ви прибират на едни места. Дават ви и храна, и дрехи. Защо не отидеш там?

– Аз съм свободолюбив, чичко.

- Откъде си?
- Някъде откъм Волга.
- Как дойде дотук?
- Пеша. И с влак. В спалния.
- Значи в сандъка между колелата на вагоните.
- И така да е... Ще се свърши ли светът, ако ми дадеш една рибка, една малка рибка.
- Не мога.
- Да не са ги броили? Една повече, една по-малко, кой ще забележи?
- Аз.
- Честна дума, гладен съм.
- Ами ако ти дам пари?
- Дай ми.
- Дадох му пари. Мушна ги някъде в дрипите си.
- Дай и една рибка.
- Нали ти дадох пари.
- По това време всички магазини са затворени. Какво си мислиш, че парите ти вършат работа по всяко време ли? Гладен съм. Една мъничка рибка.
- Не може.
- Защо да не може, чичко?
- Ако дам на всеки по една, в камиона няма да остане нищо.
- Че аз всеки ли съм?
- Че не си ли?
- Не съм! Аз съм Федя Шестопръстник!
- Защо Шестопръстник?
- Протегна дясната си ръка. До кутрето му висеше парченце месо.
- Имаш ли цигари, чичко?
- Дадох му.
- Искаш ли и огънче?

– На гладен корем не може да се пуши. Дай ми и риба. Дадох една риба на Федя Шестопръстник от „някъде по Волга“.

– Да ми дадеш още едно парче, а, чичко?

– Ооо!... Прекаляваш вече!

– Не се ядосвай. Вземи си я тази, а ми дай по-големичка. Взех я. Дадох по-големичка. Мушна я някъде.

– Защо не я ядеш? Нали беше гладен?

– Ще я изядем със Санка.

– Това пък кой е?

– Гаджето ми.

– На колко години е?

– По-малка е от мен. Една рибка да дадеш и за нея...

– Хайде-хайде, изчезвай...

– Не се ядосвай. Тръгвам си.

Събра ръцете си на гърдите, показа си гърбината, взе да се отдалечава, спря, обърна се и подвикна:

– Няма да кажа на никого, че тук са раздавали риба. Ако всички дежурни бяха като тебе, изгоря съветската власт! Остани си със здраве, чичко!

Излезе от двора. Стопи се в мрака на заснежения „Страстен“ булевард.

Когато се върнах в общата спалня, всички спяха. Само леглото на Си Я У до моето – празно. Влезе тъкмо когато си свалях увитите като чорапи по краката ми партенки. Той е единственият студент в Университета със сако и панталони. Има лачени обувки и дори папийонка. Има и бомбе, но не го носи. Веднъж излязъл с него по булевард „Цветной“, децата тръгнали подире му и се подигравали: „Буржуй, Буржуй!“. Знае чудесно френски език. Струва ми се, че е дошъл в Москва от Париж, но не съм сигурен. Тези, които са пристигнали тук без официален паспорт – и аз съм един от тях, не се питат един друг за такива неща.

– Си Я У, виж, искам да те питам нещо. Анушка коя е, каква е?

– Машинописката на директора.

– Това го знам. А родителите й?

– Баща й бил инженер. Колчак го разстрелял. Майка й умряла от тиф. Бон нюи*!

Бумтенето на мотора раздираше нощта. Ахмед провлече босите си крака към леглото. Излегна се по гръб. „Довиждане, Анушка!“

„Когато се събудих, прокрадващият се през пролуки-те на вратата светлик на деня чертаеше пътечки в сумрака на къщурката. На тръгване Исмаил беше затворил вратата, отворих я. Изпих си чая в една фина стъклена чаша, сигурно и тя останала от Зия.“

Ахмед запали лампата, затвори вратата. Бумтенето на мотора се чуваше отново. „Дали и трополенето от нашето копаене ще се чува навън?“ Остави пистолета върху леглото. Трябваше да измисли как да подпре вратата. И какво, като я подпре? „Дали железният лост ще издържи, ако налетят, докато копая?“ Погледна си часовника. Минаваше осем и четвърт. Започна от средата на стаята. Пак погледна часовника. Девет и половина. „Час и петнадесет минути – и вече съм запъхтян. По дяволите!“ Пи вода. Запали цигара. Отвори вратата. Шосето там долу беше все така самотно, напечено от слънцето и непроменено, потънало в прахоляк.

Ахмед затвори вратата. Хвърляше изкопаната пръст към ъгъла. Погледна часовника. Дванадесет без десет. „Излязоха ми пришки по дланите. А къщурката е като баня – толкова е горещо!“

* Лека нощ (фр.) – Бел. прев.